

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Милена Шушулова-Павлова, Нов български университет,
за дисертационния труд на **Надежда Христова Йоцова**
докторант във Факултет по изкуствата, Катедра „Музика“
на Югозападен университет „Неофит Рилски“
– Благоевград, с научен ръководител: проф. д. изк. Йордан Гошев
на тема:

ТРАДИЦИИ И НОВАТОРСТВО В КЛАВИРНОТО ИЗКУСТВО И ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПОДХОД НА ДИМИТЪР НЕНОВ

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
в професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство

Биографични данни

Надежда Йоцова е родена в София. Печели първите си награди от национални и международни конкурси още в ранна възраст: „Млади музикални дарования“ ('96); I-ви Клавирен конкурс за американска музика „Аарон Копланд“ (2000), Млади музикални таланти „Ротари“ (Одрин, Турция 2004). През 2005 печели наградата „Бела Барток“ от международната лятна академия „Прага-Виена-Будапеща“ Баден, Австрия 2005. Предпочитанията на Надежда Йоцова са към репертоар от късния романтизъм и съвременна музика (Шопен, Лист, Барток, Рахманинов, Скрябин). Солист е на българските оркестри Симфоничния оркестър на Българско национално радио, Нов симфоничен оркестър, филхармониите на Варна, Враца, Плевен, Русе. През 2006 завършва Националната музикална академия в класа по пиано на проф. Антон Диков, а по-късно се дипломира с магистърска степен по пиано и камерна музика в Германия при проф. Герит Цитербарт в *Университет за музика, театър и медии* в Хановер (НМТМ). През 2011 печели международна стипендия на Фондация „Live Music Now – Yehudi Menuhin“. Съвместни изяви и звукозаписи осъществява със Стойка Миланова (цигулка, България), Кана Сугимуро (Япония) и Борислав Йоцов (кларинет, България). През 2013 представя световната премиера на концерта за пиано и оркестър „The Spirit Of Jazz“ на Христо Йоцов. През 2017 солира на София Симфоникс под диригентството на Любка Биаджиони на елитния фестивал „Klassik auf der Burg Open-Air“ в двореца „Пласенбург“, Германия. Има осъществени два телевизионни записа за БНТ („Валсовете на Шопен“, 1998; Концерт за пиано и оркестър „The Spirit of Jazz“ от Христо Йоцов, 2013); два звукозаписа за БНР (Концерт за пиано и оркестър „The Spirit of Jazz“, 2013; Соната за цигулка и пиано от Милчо Левиев, 2017) и един звукозапис за Северногерманското радио [NDR], Хановер („Токатина“ за пиано от Христо Йоцов, 2013). Надежда Йоцова концертира в Германия и България и работи като клавирен педагог в Германия.

Съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита на редовно заседание на катедра „Музика“, състояло се на 17.9.2024. Структурата на труда се състои от увод, три глави¹, заключение, библиография с

¹ ГЛАВА 1. Ретроспекция на българската клавирна школа от нейното създаване до средата на ХХ век. Ролята на българските композитори-пианисти от първото и второто поколение за създаването на академичните музикални традиции (1.1 Процесите на самостоятелно развитие и професионално обучение у Димитър Ненов; 1.2 Клавирният подход на Димитър Ненов и влиянието на отделните школи върху изграждането му като пианист: линията Лист-Бузони-Пётри; 1.3 Новаторски похвати в музикално-творческите и изпълнителски идеи на Димитър Ненов; 1.4 Токата за пиано като проекция на Неновия клавирен стил и музикално мислене; 1.5 Педагогически подход и теоретични разработки на Димитър Ненов; 1.5.1 Ценен документ - Писмо до Министъра на Просвещението 1946; 1.5.2 Преплитане между музикант-изпълнител и изследовател-педагог). ГЛАВА 2. Пианизмът и педагогическите търсения на Димитър Ненов. (2.1. В търсене на клавирният метод; 2.1.1 Методът на А. П. Щапов; 2.1.2 Кореспонденция между Димитър Ненов и А. П. Щапов; 2.2. Теоретични разработки на Димитър Ненов в архива на БАН; 2.2.1. „Димитър Ненов. Бележки по клавирна педагогика. Ръкопис“, Фонд 216, арх. ед. 371, 12 л.; 2.2.2 Методологична част; 2.2.3. „Работни бележки на Д. Ненов относно педагогията на музикалната интерпретация“, Ф. 216, оп. 1, а.е. 429, 6 л.; 2.3.4. „От стола до клавишите на пианото“, Ф.216, оп.1, а.е. 403, 12 с.). ГЛАВА 3. Пресечни точки между традиционното и модерното в контекста на проблематиката на клавирната педагогика и изпълнителско майсторство на Димитър Ненов (3.1. Основни принципи на Неновата методология и тяхното приложение в практиката.; 3.1.1 Критичен поглед на Димитър Ненов върху академичното обучение; 3.2. Какво е характерното и новаторското в клавирната школа на Димитър Ненов и каква е ролята му на пианист и педагог в развитието на българската клавирна школа; 3.2.1 Статия „Българската музика ще залее света“; 3.2.2 Симетрията като градивен елемент в композиционната и клавирна техника на Димитър Ненов; 3.2.3 Пръстовка и технически упражнения; 3.3. Практическо приложение и принос на системата на Димитър Ненов за съвременния пианист и клавирен преподавател.; 3.3.1 Ръководни принципи на Неновата методология; 1.3.2 Постановка; 3.3.3 Методът на Шопен като основополагащ за съвременната клавирна школа).

60 заглавия, от които 47 на български, 1 на руски, 10 на английски и 2 на немски език, и 4 приложения² – общо 193 страници (107 стр. научен текст и 86 стр. приложения).

Точно формулирани цели и задачи на дисертацията

Обект на настоящото изследване е клавирият подход на Димитър Ненов – творчески и научно-педагогически. Разглеждат се материали от архивния му фонд в БАН. **Предмет** на научната разработка е традиционното и новаторското в клавирият педагогика и изпълнителско майсторство на Димитър Ненов, заложен в словесния и нотния му архив. **Актуалността на изследването** се обуславя от необходимостта да се анализира педагогическата система на композитора, открита в словесното му наследство (от първата половина на XX век), за да стане достъпна за музикалната общност (педагози, изпълнители, критици). Настоящото изследване има за основна цел разшифроване, препис и анализ на текстове от Димитър Ненов с методико-теоретично съдържание.³ За осъществяването на научния текст, те са дигитализирани с висока резолюция, а факсимилетата са приложени към дисертацията. Търси се решение на следните **задачи**: 1) да се направи литературен обзор и анализ на клавирият творчество на Димитър Ненов, негови ръкописни бележки, оригинални нотни текстове, издадени партитури, звукозаписи; 2) да се анализират водещи теоретични трудове върху клавирият методология в 50-те години на XX век; 3) да се анализират трудове, дисертации и публикации, посветени на творчеството на Димитър Ненов; 4) да се осъществи дигитализация, препис и анализ на съдържанието на текстовете на композитора за клавирият педагогика⁴; 5) да се направи съпоставка между изследванията на Ненов върху клавирият педагогика и някои основни световни тенденции и постижения в областта; 6) да се проведе международно проучване в радио-телевизионни архиви с цел проверка за наличието на оцелели звукозаписи на изпълнения на Димитър Ненов.

Методиката⁵ на изследване включва: сравнителен метод (изследване на педагогическия и клавирият подход на Димитър Ненов и стиловете му характеристики в съпоставка със съществуващите методологии и тяхното приложение); анализ и синтез на съдържанието на ръкописи за клавирият педагогика и музикална интерпретация на композитора; синтетичен метод (обединяване на разпръснатите компоненти на авторската концепция и методология).

Значимост на изследвания проблем и актуалност

Димитър Ненов (1901 – 1953) има доказан принос към развитието на българската музикална култура. Със Ненов оставя ценни архивни материали, което подлежат на редица научни разработки и са основа на монографии и научни публикации. Неговото наследство не е изцяло изследвано и предстои да бъде разглеждано и изучавано. Преписът на всички изложени в тази дисертация факсимилета е осъществен от Йоцова като авторската ортография е спазена, с изключение на правописните норми, официално изменени с реформата от 1945.

Научни разработки (известни ни) върху личността, архива, клавирият методика, хармония на Димитър Ненов до момента са: Полина Антонова, Ромео Смилков, Николай Градев, Пенчо Стоянов, Лазар Николов, Лъчезар Каранлъков (първите трима са подпомагали с материали и подкрепа докторантката). Паралелно с прегледа в България е проведено и проучване на френски, немски и хърватски национални радио и кино архиви, за които има данни за осъществени през 30-те години на XX век концертни изяви на Димитър Ненов, но **записи не са открити** – твърди Йоцова, но не е представила доказателства за тази си научна и търсаческа дейност.

Известно е, че Ненов е силно повлиян от Егон Пётри (1881-1962), с когото работи в Полша, през 1931. Той споделя: „Аз съм ученик на големия пианист и педагог Егон Петри, който от своя страна беше най-добрият ученик, равностоен пианист и добър сътрудник на най-големия пианист след Франц Лист – Ферруччо Бузони.“ Пётри, освен ученик на Бузони (1866-1924), е и част от близкия му приятелски кръг. Бузони знаем, че е един от най-изявените последователи на школата на Ференц Лист (1811-1886). Макар и не директен негов ученик, Бузони е силно повлиян от творческите и от пианистичните му възгледи, като става пропагандатор на неговата музика. Назад по линията на Лист се стига до учителя му Карл Черни

² 1). Ф. 216, а. е. 371, 12 л. „Димитър Ненов. Бележки по клавирият педагогика. Ръкопис.“ Препис и оригинал; 2). Ф. 216, оп. 1, а. е. 429, 6 л. „Работни бележки на Д. Ненов относно педагогията на музикалната интерпретация, ръкопис.“ Препис и оригинал; 3). Ф. 216, оп. 1, а. е. 403, 12 стр. „От стола до клавишите на пианото“, машинопис. Препис и оригинал; 4). Ф. 216, оп. 1, а. е. 794, 2 л. „Писмо-чернова от Димитър Ненов до А. Щапов (1946 г.). Ръкопис.“ Препис и оригинал; 5). „Българската музика ще залее света“ – интервю на Г. Генов с Д. Ненов, в-к „Култура“, 1967, бр. 5, с. 3.

³ В по-голямата си част ръкописните и машинописни материали са в добро състояние, основно под формата на скицирани идеи, често нечетливи.

⁴ Фонд 216, Научен архив на БАН.

⁵ Докторантката използва термина методология, което има различен смисъл.

(1791-1857), който на съвсем млада възраст започва уроци при Бетовен във Виена, започва да преподава още 15 годишен, и на когото дължим една от основните методики (сериозна школа) с етюди и упражнения за пиано. Димитър Ненов е имал възможност да черпи познания от артистичното творчество на Леополд Годовски, Игнац Фридман, Йозеф Хофман, Мориц Розентал, Йозеф Левин и др. В България през това десетилетие изнасят концерти Прокофиев и Шимановски (известни ни виртуози). Трифон Силянски, който е ученик на Ненов, определя за *Токата-та му: „най-конструктивната и архитектурна творба на Димитър Ненов“*. В нея, с характерното моторно движение и политоналност се разкриват осезаеми сходства със знаковите световни творби на това време, като *Токата-та на Сергей Прокофиев*.

Степен на познание на докторанта

Надежда Йоцова работи върху три архивни единици, в които се намират ръкописни и машинописни текстове на Димитър Ненов, които представят неговите схващания за клавирната техника и педагогика. Те са озаглавени от Полина Антонова: 1). **„Бележки по клавирна педагогика, Ръкопис“** (в съдържанието може да се проследи опит за систематичност, наблюдават се завършени или частични дялове/глави, които могат да се групират: в първите девет страници се разпознава увод (без прекъсвания), последван от **„Методическа част“** с раздел **„Постановка“** и подраздели **„а) Инструмент“**, **„б) Стойка“**). 2). **„Работни бележки на Димитър Ненов относно педагогията на музикалната интерпретация“**. 3). **„Студия „От стола до клавишите на пианото“**. Заглавието **„Техника на клавирното свирене – теория и методика“**, според Йоцова, вероятно е било с работен характер, тъй като на по-късен етап Ненов нарича труда си официално **„Техника на пианото, теоретична и методична част“** (в споменатото писмо до Министъра на Просвещението от 1949). Ненов изявява желанието си да предостави „ръководство“ по пиано за преподавателите. *„Като резултат на 38 годишна артистична, 15 годишна педагогична работа и на научните ми търсения, съм написал и тъкмо през тази ваканция смятам да преписа на машина, подреда и приготвя за печат една книга“*. ... *„В самата метода на преподаване аз застъпвам личния и научен опит на най-големите съвременни специалисти. В книгата си съм цитирал: Филип Емануел Бах, Шопен, Лист, Ханс фон Бюлоу, Таузиг, Брайтхаупт, Тецел, Хуго Риман, Бузони, Егон Петри, Оскар Би, Алфредо Казелла, Щайнхаузен, Емил Фрай, Курт Шуберт, Лаймер-Гизекинг, М. П. Баринова, Щапов, Балакирев, Шолпо, Гр. Прокофьев и др.“* (думи на Ненов) Той прави опит за **„въвеждането на една нова пианистична игра и педагогия, особено с оглед схващанията на Бузони“**.

Научни активности на Йоцова, които доказват нейната степен на познание:

1. Извличане и реконструкция на Неновата **„Техника на пианото, теоретична и методична част“** чрез дешифриране и препис на авторските ръкописи, в които са очертани ясни формулировки и се открива модерен педагогически подход.
2. Ръкописите представляват, както откритие с научна стойност за изследователите на Димитър Ненов, така и възможност за клавирните педагози и интерпретатори чрез тях да обогатят и развият познанията си в областта.
3. В своята методика Ненов е споделил известни универсални принципи в областта на биомеханиката и психологията на клавирния изпълнител, представени на достъпен език – принципи, които биха били полезни за всеки изучаващ инструмента.
4. Особено ценни са неговите обяснения за постановката и зависимостта между движенията на опорно-двигателния апарат и звукоизвличането.

Бих открила следното от Димитър Ненов, което е особено важно при работа над инструмента: 1). оптималното използване на опорно-двигателния апарат; 2). оптимален контрол над инструмента; 3). оптимален звук и художествено естетичен резултат, както и избягване на травми, вследствие на пренатоварване и неправилно натоварване. Ненов изключително много е внимавал по тези въпроси!

В заключението на дисертацията си Надежда Йоцова смята, че *„преписът и анализът на архивните единици „Бележки по клавирна педагогика“, „Работни бележки върху педагогията на музикалната интерпретация“ и „От стола до клавишите на пианото“ показват недвусмислено, че текстовете взаимно се допълват и дават цялостна представа за концепцията на Димитър Ненов, неговите идеи и търсения в областта на клавирната техника и педагогика.“* (За съжаление, Йоцова не е направила опит да подреди и систематизира общ текст-концепция, която да може да предложи на бъдните поколения.)

Коректност при цитирането

Надежда Йоцова е коректна в цитираната си.

Оценка на съответствието на автореферата с основните положения и приносите на дисертационния труд: Авторефератът представя доста схематично текста на дисертацията. За да се вникне в смисъла на научната работа е необходимо да се правят непрекъснати консултации със самия дисертационен труд.

Научни публикации по темата на дисертационния труд

Надежда Йоцова има две публикации по темата на доктората, които са под печат. Предоставените текстове са неоформени и доста схематични, кратки и семпли. Вероятно ще бъдат върнати от редакторите на изданията за преработка.

1. **Българската музикална следа в Германия между двете световни войни** – Югозападен университет „Неофит Рилски“, 2022, под печат.
2. **Димитър Ненов за принципите на клавирната техника – непозната кореспонденция с А. Щапов** – Пролетни научни четения, НМА „Проф. Панчо Владигеров“, 2024, под печат.

Не е представена трета публикация. Предполага се, че докторантката, за времето на нейното научно изследване, има и концертна дейност.

Финални изводи на докторантката

1. Разкриване гледната точка на Димитър Ненов относно ключови аспекти и представяне на практически ориентирани решения в клавирната подготовка. Тази гледна точка е особено ценна, като изведена от позицията му на клавирен педагог с изключителни постижения и принос за българската клавирна музика.
2. Извличане и реконструкция на Неновата методология „Техника на пианото, теоретична и методична част“ чрез дешифриране и препис на авторските ръкописи, в които са очертани ясни формулировки и се открива модерен педагогически подход.
3. На базата на традициите в клавирните школи и собствената си педагогическа практика и научно-изследователска работа, Ненов е извел, обобщил и защитил свои идеи и дефиниции, и особено съществени практически аспекти за развитието на клавирната педагогика и въобще разбирането за инструмента. Те са по същество пряко свързани с неговата професионална експертиза, стила и опита му на композитор и концертен пианист.
4. Тези ръкописи представляват откритие с научна стойност за изследователите на Димитър Ненов и възможност за клавирните педагози и интерпретатори чрез тях да обогатят и развият познанията си в областта.
5. В своята методика Ненов е споделил известни универсални принципи в областта на биомеханиката и психологията на клавирния изпълнител представени на достъпен език – принципи, които биха били полезни за всеки изучаващ инструмента.
6. Особено ценни са неговите обяснения за постановка и зависимост между движенията на опорно-двигателния апарат и звукоизвличането, което по същество е напълно релевантна и актуална проблематика.

Мнение на рецензента: Казано добре (редактирани са от мен МШ), но в текста на дисертацията като изводи не са защитени достатъчно и не са систематизирани и конкретизирани. Всичко е дадено общо и схематично.

Приноси на дисертационния труд

1. При работата над дисертацията е направено разчитане и препис на авторски ръкописи на Димитър Ненов, намиращи се във Фонд 216 в Научния архив на БАН. Извършен е опит за свързване на отделните бележки и откъси от текстовете на композитора, за да покажат една по-ясна картина за педагогическите му изследвания върху проблемите на клавирното изкуство и педагогика с цел да се извлече по-цялостна концепция на неговата методология. (Рецензент: Не мога да приема този принос на дисертацията, защото тази работа е първоначална, на база на която се правят последващите етапи от научната разработка)
2. Свързване на отделните авторски бележки и откъси от текстове, за да покажат една по-ясна картина за научното изследване на Димитър Ненов върху проблемите на клавирното изкуство и педагогика, за да се извлече цялостна концепция на неговата методология. (Рецензент: Също не мога да приема този принос, защото в цялата дисертация има разхвърляност, повторения, обърквания. Не се получава цялостност и стройност, няма яснота. Няма представена концепция на Димитър Ненов.)
3. Осъществено е международно проучване на база исторически данни, за евентуалното съществуване на звукозаписни материали, съдържащи изпълнения на Димитър Ненов в радио и кино архивите на различни европейски държави, в които Ненов е изнасял концерти, в т.ч. Германия, Франция, Хърватия, Сърбия. (Рецензент: Този принос също е под въпрос, защото само се казва, че е направено проучване. Няма дадени доказателства – къде, кога, какво, като приложение трябва да е предоставен списък с материали, дати, места и т.н. Едно посещение в библиотека или радио и кино архив, не може да се приеме за принос)
4. Съпоставена е Неновата методология с други, доказали се във времето такива. Направен е препис на непозната кореспонденция между Ненов и Афанасий Прокофиевич Щапов (или А. Ф.

Щапов, както непрекъснато го пише докторантката). Анализирани са откъсите от превода от руски на Димитър Ненов на методиката за развитие на клавирната техника от Щапов. Направена е съпоставка с оригинала чрез използване на намерено автентично копие от първото издаване през 1931. (Рецензент: Вероятно това е направено, но никъде в текста не могат да се намерят доказателства за това, само има изявления. Темата на дисертацията не е съпоставка на двата текста, за да бъде представено като принос.)

- Доказана е връзката между композиторското и интерпретаторско майсторство на Ненов с постиженията му в областта на клавирната педагогика. (Рецензент: За съжаление, тези твърдения не са доказани, а са поднесени схематично. Тази информация е известна в колегията и коментирана от други предишни изследователи на Ненов като Ромео Смилков, Полина Антонова и т.н.)
- Дисертацията е възможност за българската музикална общественост да се запознае с досега по-слабо известната професионална черта на Димитър Ненов – клавирната педагогика, с начина му на мислене. Това може да е повод за по-нататъшен анализ на научните му изследвания в областта на клавирното изкуство и педагогика. Получената допълнена форма на клавирната методика на Ненов може да има приложна функция за педагозите по пиано.⁶ (Рецензент: Не може да се разбере конкретно има ли форма клавирната методика на Ненов, какво представлява.)

Важни забележки по дисертацията

Дисертацията е фрагментарна и текстът стои недовършен, схематичен, без гладкост. Срещат се непрекъснати повторения, правописни грешки. Разработката **има нужда от цялостно форматиране**, както и **от сериозна коректорска и редакторска работа**, преди да бъде изпратен в НАЦИД или публикуван някъде, за да изпъкне идеята на докторанта и качеството на научното изследване.

- Същностната част на дисертацията е много кратка. Това не е художествено-творческа разработка с концерти, а теоретичен труд, който се основава на архивни материали (работа с архив). От 193 страници само 107 са дисертация, другото е приложения (снимки на архивните документи и разшифроване на текст), което трудно може да се приеме за дисертационна научна разработка. Ако върху тази основа бе направен сериозен дълбочинен анализ – добре, но в дисертацията има само нахвърляни тук-там изводи от по 1-2 изречения, което не е достатъчно.
- Докторантката, вместо да изложи своите виждания и анализи, схематично дава кратък отчет на прочетеното (администрира архивите). Липсва логическа подредба, систематизация на принципите на Ненов, конкретизация на новаторските и полезни неща, които могат ясно да се открият и да са полезни на следващи клавирни педагози. Четящият се обърква във водовъртежа от откъслечна информация, а би трябвало лесно да вземе това, което му е нужно. Напр. в глава 3.1. *Основни принципи на Неновата методология и тяхното приложение в практиката*, четящият очаква да се систематизират конкретните принципи на Неновата клавирна методика и практика, но четем само някои семпли изречения като „*Ненов извежда принципи, като метода на историческия и логически анализ, прави дедуктивни и абстрактни обобщения, извеждайки формули и способности за преодоляване на технически трудности, чрез собствено тълкуване на общите принципи и закони в изследваната област и ползване на интердисциплинарни методически прийоми...*“ или в глава 3.2. *Какво е характерното и новаторското в клавирната школа на Димитър Ненов и каква е ролята му на пианист и педагог в развитието на българската клавирна школа*, не се намира нищо, което да подсказва кое е ново и кое традиционно...
- Докторантката ползва много повторения, обърква се в своите твърдения, но няма конкретика, няма свой принос, за да открие това, което е Неновото!!!
Например въпросът с пръстовката разглежда няколко пъти, но не дава никакви конкретности в него, така че да стане ясно какво е новото, какво е различното, какво предлага, какво е открил и т.н.
Напр. докторантката прави изводи: „*В духа на традициите, които той следва, Ненов извежда категорично ясно формулирани и доказани основни принципи в теорията и практиката на клавирното свирене и музикална интерпретация. Заедно с това е ценно наличието на негови лични идеи, открития и естетически възгледи.*“ ... или „*Изследваните ръкописи на Димитър*

⁶ Мисля, че докторантката бърка (като ги прави синоними) два термина, които са коренно различни:

Методиката е съвкупност от методи за обучение (в нещо) или за практическото извършване на някоя дейност. (т.е. това е практиката за постигане на дадено нещо)

Методологията е свързана от една страна с анализ на принципите и методите, правилата и постулатите, прилагани в една дисциплина, а от друга – със систематичното изследване на методите, които са или могат да бъдат приложени в тази дисциплина. Т.е. учение за научния метод на познанието. Съвкупност от методи, прилагани от една наука при изследвания. (т.е. това е науката за подобряване на методиката)

Ненов в настоящия труд съдържат конкретни и ясни формулировки на един адаптиран, професионален и, макар на места опростен – разбираем и достъпен език. Те представляват научно обоснована и напълно релевантна към днешна дата информация.“ Без конкретика и съвсем общо казани изводи...

4. Основно правило при писане на научен труд е **да няма съкращения на имена** (нито на латиница, нито на кирилица). Първите имена не се съкращават, защото това би затруднило последващи научни търсения!
5. Бих похвалила докторанката за обширната библиография по темата, както и тясната ѝ работа с Полина Антонова и Ромео Смилков, които в момента са едни от най-добрите специалисти по архивите и творчеството на Димитър Ненов, както и с Николай Градев, който прави теоретично-хармоничен прочит на някои произведения на Ненов. Бележките под линия са достъпни и подробни, което също е плюс на докторската работа.
6. В дисертацията не става ясно (вероятно Надежда не е запозната), че в Шумен са открити (от Полина Антонова) липсващите части от методическите текстове на Димитър Ненов.⁷ Това показва, че не са познати и анализирани всички публикации и документи по темата... Известно е, че д-р Полина Антонова е работила само и единствено с нотния архив на Димитър Ненов (не с целия архив). Освен това, по времето когато Ненов пише и организира своите методически клавирни бележки (40-50 години на ХХ век) има образувала се „вълна“ от подобни студии и трудове по методика на клавирното обучение в нашата Академия (като отражение на процесите в СССР и влиянието на Съветската школа). Т.е. тогава започват да издават методически материали Андрей Стоянов, Тамара Янкова и редица други авторитетни педагози. Да, Ненов е уникален в своето музикално и композиторско мислене, той има възможност да съчетае в едно (в своето изпълнителство) няколко велики пианистични школи, както и да нахвърли своите бележки. Но не е бил единствен...
7. При разговор с Ромео Смилков на тема *Димитър Ненов и неговите педагогически принципи* (във връзка с предоставената ми дисертация на Надежда Йоцова) той подсказа нещо много важно: добре е, както и необходимо, при анализ на писаните от Ненов текстове да се ползват и примери от Неновите крупни произведения като Соната ес молл и Клавирен концерт (последната творба е точно от периода, когато са неговите педагогически бележки). Необходимо е да се допълнят доказателствата на поставената докторска теза и с тези изводи и паралели.

Разширяването и задълбочаването на научната работа ще превърне докторското изследване в много по-ценно и сериозно, както и приносно. Темата на дисертацията е интересна и ценна, но научното изпълнението не е на ниво. Текстът е схематичен. **Според мен, работата над текстовете на Димитър Ненов трябва да продължи до цялостно издание по методика, достъпно на широк кръг читатели и педагози.**

В заключение на тази РЕЦЕНЗИЯ ще завърша със следната оценка: Дейността на докторанката отговаря на *наукометричните показатели* за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, според ЗРАСРБ. Дисертационният труд на **Надежда Христова Йоцова**, докторант във **Факултет по изкуствата, Катедра „Музика“** на **Югозападен университет „Неофит Рилски“** – Благоевград, с научен ръководител: проф. д. изк. **Йордан Гошев**, на тема: **ТРАДИЦИИ И НОВАТОРСТВО В КЛАВИРНОТО ИЗКУСТВО И ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПОДХОД НА ДИМИТЪР НЕНОВ**, заедно с носените от него приноси с научни и приложни качества, както и публикациите по темата, смятам компромисни, но въпреки това давам своята положителна **оценка** и предлагам на уважаемото научното жури **да присъди образователната и научна степен „доктор“** по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство на **Надежда Йоцова**, според изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

13.11.2024, София

Проф. д-р Милена Шушулова-Павлова

⁷ В Публикация на Антонова от представен доклад на конференция „Млад научен форум за музика и танц“ в НБУ, има номера на фонда и може да се открият документите.

REVIEW

by Prof. Dr. Milena Shushulova-Pavlova, New Bulgarian University,
for the dissertation of Nadezhda Hristova Yotsova,
doctoral student in the Faculty of Arts, Department of Music,
South-West University "Neofit Rilski" – Blagoevgrad,
under the scientific supervision of Prof. Yordan Goshev, D. Sc.
on the topic:

TRADITIONS AND INNOVATION IN PIANO ART AND THE PEDAGOGICAL APPROACH OF DIMITAR NENOV

for the conferral of the educational and scientific degree of "Doctor"
in Professional Field 8.3 Music and Dance Arts

Biographical Information

Nadezhda Yotsova was born in Sofia, Bulgaria. She won her first national and international awards at a young age, including the "Young Musical Talents" ('96), the First Piano Competition for American Music "Aaron Copland" (2000), and the Rotary Club's "Young Musical Talents" (Edirne, Turkey, 2004). In 2005, she was awarded the "Béla Bartók" prize at the international summer academy "Prague-Vienna-Budapest" in Baden, Austria. Nadezhda Yotsova's repertoire preferences lean towards late Romantic and contemporary music, performing works by composers such as Chopin, Liszt, Bartók, Rachmaninoff, and Scriabin. She has appeared as a soloist with Bulgarian orchestras including the Bulgarian National Radio Symphony Orchestra, the New Symphony Orchestra, and the Philharmonic Orchestras of Varna, Vratsa, Pleven, and Ruse. In 2006, she graduated from the National Music Academy in the piano class of Prof. Anton Dikov, later completing her Master's degree in Piano and Chamber Music in Germany under Prof. Gerrit Zitterbart at the University of Music, Theatre, and Media in Hanover (HMTM). In 2011, she was awarded an international scholarship by the "Live Music Now – Yehudi Menuhin" Foundation. She has collaborated in performances and recordings with Stoika Milanova (violin, Bulgaria), Kana Sugimura (Japan), and Borislav Yotsov (clarinet, Bulgaria). In 2013, she gave the world premiere of Hristo Yotsov's piano concerto *The Spirit of Jazz*. In 2017, she performed as a soloist with Sofia Symphonics under the baton of Lyubka Biazdzhoni at the prestigious "Klassik auf der Burg Open-Air" festival at Plassenburg Castle in Germany. Her work includes two televised performances for Bulgarian National Television (*Chopin's Waltzes*, 1998; *The Spirit of Jazz Piano Concerto* by Hristo Yotsov, 2013); two recordings for Bulgarian National Radio (*The Spirit of Jazz Piano Concerto*, 2013; *Sonata for Violin and Piano* by Milcho Leviev, 2017); and a recording for North German Radio [NDR], Hanover (*Toccatina for piano* by Hristo Yotsov, 2013). Nadezhda Yotsova performs in Germany and Bulgaria and works as a piano educator in Germany.

Dissertation structure

The dissertation was discussed and proposed for defense at a regular meeting of the Department of Music on September 17, 2024. Its structure includes an introduction, three chapters¹, a conclusion, a bibliography with 60

¹ The Chapter 1. Retrospective of the Bulgarian Piano School from its Inception to the Mid-20th Century This chapter examines the role of Bulgarian composer-pianists from the first and second generations in establishing academic musical traditions. 1.1 Independent development and professional training in Dimitar Nenov. 1.2 Nenov's piano approach and the influence of various schools in shaping him as a pianist, including the Liszt-Busoni-Petri lineage. 1.3 Innovative techniques in Nenov's musical and performance ideas. 1.4 Toccata for piano as a projection of Nenov's piano style and musical thinking. 1.5 Pedagogical approach and theoretical work of Dimitar Nenov: 1.5.1 A significant document: Letter to the Minister of Education, 1946. 1.5.2 Interweaving of musician-performer and researcher-educator roles. Chapter 2. Pianism and Pedagogical Explorations of Dimitar Nenov This chapter delves into Nenov's quest for a distinctive piano methodology. 2.1 In search of a piano method: 2.1.1 The Method of A.P. Shtapov. 2.1.2 Correspondence between Dimitar Nenov and A.P. Shtapov. 2.2 Theoretical works by Nenov in the Bulgarian Academy of Sciences archive: 2.2.1 Dimitar Nenov. Notes on Piano Pedagogy. Manuscript, Fund 216, arch. unit 371, 12 pages. 2.2.2 Methodological section. 2.2.3 Working Notes by D. Nenov on Music Interpretation Pedagogy, F. 216, op. 1, unit 429, 6 pages. 2.2.4 From the Chair to the Piano Keys, F. 216, op. 1, unit 403, 12 pages. Chapter 3. Intersections Between Tradition and Modernity in Piano Pedagogy and Performance Art of Dimitar Nenov This chapter explores the blend of traditional and innovative elements in Nenov's piano pedagogy and performance style. 3.1 Core principles of Nenov's methodology and their practical applications: 3.1.1 Nenov's critical view on academic training. 3.2 Distinctive and innovative aspects of Nenov's piano school and his role in the development of the Bulgarian piano school: 3.2.1 Article "Bulgarian Music Will Flood the World." 3.2.2 Symmetry as a structural element in Nenov's compositional and piano technique. 3.2.3 Fingerings and technical exercises. 3.3 Practical application and contribution of Nenov's system for the modern pianist and piano educator: 3.3.1 Guiding principles of Nenov's methodology. 3.3.2 Posture and positioning. 3.3.3 The Chopin method as foundational for contemporary piano pedagogy.

references (47 in Bulgarian, 1 in Russian, 10 in English, and 2 in German), and four appendices—totaling 193 pages (107 pages of scholarly text and 86 pages of appendices)².

Clearly Defined Goals and Objectives of the Dissertation

The subject of this research is the piano approach of Dimitar Nenov, both in terms of creativity and scholarly pedagogy, with materials drawn from his archival collection at the Bulgarian Academy of Sciences. The focus of the research is the traditional and innovative elements in Dimitar Nenov's piano pedagogy and performance techniques, as preserved in his verbal and musical archives. The relevance of this study is underscored by the need to analyze Nenov's pedagogical system, documented in his verbal legacy from the first half of the 20th century, making it accessible to the musical community (educators, performers, critics). The primary aim of this research is the transcription, decoding, and analysis of texts by Dimitar Nenov with methodological and theoretical content³. To support the scholarly text, high-resolution digital reproductions and facsimiles of these texts are included in the dissertation. The following objectives are pursued: 1. Conduct a literature review and analysis of Dimitar Nenov's piano works, including his handwritten notes, original scores, published sheet music, and recordings. 2. Analyze key theoretical works on piano methodology from the 1950s. 3. Review dissertations, research, and publications on Dimitar Nenov's body of work. 4. Digitize, transcribe, and analyze the content of Nenov's texts on piano pedagogy⁴. 5. Compare Nenov's research on piano pedagogy with major global trends and achievements in the field. 6. Conduct an international investigation of radio and television archives to verify the existence of surviving recordings of Dimitar Nenov's performances.

The research methodology⁵ includes: Comparative Method: Examining Nenov's pedagogical and pianistic approach and stylistic characteristics against existing methodologies and their applications. Analysis and Synthesis: Analyzing and synthesizing the content of Nenov's manuscripts on piano pedagogy and musical interpretation. Synthetic Method: Integrating scattered elements of Nenov's conceptual and methodological framework into a cohesive whole.

Significance and Relevance of the Research Problem

Dimitar Nenov (1901–1953) has made a proven contribution to the development of Bulgarian musical culture. Nenov left behind valuable archival materials that serve as a basis for various scholarly studies and form the foundation of monographs and academic publications. His legacy has not yet been fully explored, and further examination and study are needed. The transcription of all facsimiles presented in this dissertation was conducted by Yotsova, who preserved Nenov's original orthography, with the exception of spelling rules officially changed by the 1945 reform.

Scientific research (known to us) on the personality, archive, piano methodology, and harmony of Dimitar Nenov up to this point includes works by Polina Antonova, Romeo Smilkov, Nikolai Gradev, Pencho Stoyanov, Lazar Nikolov, and Lachezar Karanlakov (the first three have assisted the doctoral candidate with materials and support). In parallel with the review in Bulgaria, research was also conducted in French, German, and Croatian national radio and film archives, where there is information about concert performances by Dimitar Nenov in the 1930s; however, no recordings have been found. This is claimed by Yotsova, but she has not provided evidence for this scholarly and archival work.

It is known that Nenov was strongly influenced by Egon Petri (1881-1962), with whom he worked in Poland in 1931. He shares: "I am a student of the great pianist and teacher Egon Petri, who, in turn, was the best student, an equal pianist, and a good collaborator of the greatest pianist after Franz Liszt – Ferruccio Busoni." Petri, in addition to being a student of Busoni (1866-1924), was also part of his close circle of friends. We know that Busoni was one of the most prominent followers of the school of Franz Liszt (1811-1886). Although not a direct student of Liszt, Busoni was heavily influenced by his creative and pianistic views, becoming a promoter of his music. Going further back in the Liszt lineage, we reach his teacher Carl Czerny (1791-1857), who began taking lessons from Beethoven in Vienna at a very young age, started teaching at the age of 15, and to whom we owe one of the key methodologies

² F. 216, Archival Unit 371, 12 pages – Dimitar Nenov. Notes on Piano Pedagogy. Manuscript. Includes both transcription and original. F. 216, Op. 1, Archival Unit 429, 6 pages – Working Notes by D. Nenov on the Pedagogy of Musical Interpretation, Manuscript. Includes both transcription and original. F. 216, Op. 1, Archival Unit 403, 12 pages – From the Chair to the Piano Keys, typewritten. Includes both transcription and original. F. 216, Op. 1, Archival Unit 794, 2 pages – Draft Letter from Dimitar Nenov to A. Shtapov (1946), Manuscript. Includes both transcription and original. "Bulgarian Music Will Flood the World" – Interview by G. Genov with D. Nenov, published in the newspaper *Kultura*, 1967, Issue 5, p. 3.

³ The majority of the handwritten and typewritten materials are in good condition, primarily consisting of sketched ideas that are often difficult to read.

⁴ Fund 216, Scientific Archive of the Bulgarian Academy of Sciences (BAS).

⁵ The doctoral candidate uses the term methodology, which carries a distinct meaning.

(a serious school) with études and exercises for the piano. Dimitar Nenov had the opportunity to draw knowledge from the artistic work of Leopold Godowsky, Ignaz Friedman, Josef Hofmann, Moritz Rosenthal, Josef Levin, and others. In Bulgaria, during this decade, concerts were held by Prokofiev and Szymanowski (well-known virtuosos). Trifon Silyanovski, a student of Nenov, describes his Toccata as "the most constructive and architectural work of Dimitar Nenov." In it, with its characteristic motoric movement and polytonality, there are striking similarities with prominent works of the time, such as Sergei Prokofiev's Toccata.

Level of Knowledge of the Problem by the Doctoral Candidate

Nadezhda Yotsova is working on three archival units containing handwritten and typewritten texts by Dimitar Nenov, which present his views on piano technique and pedagogy. These texts are titled by Polina Antonova as follows: "Notes on Piano Pedagogy, Manuscript" (In the content, an attempt at systematization can be traced, with complete or partial sections/chapters that can be grouped: the first nine pages include an uninterrupted introduction, followed by the "Methodological Part" with a section on "Posture" and subsections on "a) Instrument," "b) Posture"). "Working Notes by Dimitar Nenov on the Pedagogy of Musical Interpretation." "Study 'From the Chair to the Piano Keys'." According to Yotsova, the title "Piano Playing Technique – Theory and Methodology" was likely a working title, as later Nenov officially referred to his work as "Piano Technique, Theoretical and Methodological Part" in his letter to the Minister of Education in 1949. Nenov expressed his desire to provide a "guide" for piano teachers. He stated: "As a result of 38 years of artistic and 15 years of pedagogical work, as well as my scientific research, I have written and plan to type, organize, and prepare for publication a book during this vacation." In his teaching method, Nenov incorporated the personal and scholarly experience of the greatest contemporary specialists. In his book, he cites a range of significant figures such as Philipp Emanuel Bach, Chopin, Liszt, Hans von Bülow, Tausig, Brighthaupt, Tetzl, Hugo Riemann, Busoni, Egon Petri, Oscar Bie, Alfredo Casella, Steinhausen, Emil Frei, Kurt Schubert, Lämmer-Gizeking, M. P. Barinova, Stapov, Balakirev, Sholpo, Prokofiev, and others. Nenov aimed to introduce a new approach to piano playing and pedagogy, particularly in relation to the ideas of Busoni.

Scientific activities of Yotsova that demonstrate her level of understanding:

1. Extraction and reconstruction of Nenov's "Piano Technique, Theoretical and Methodological Part" through deciphering and transcribing the author's manuscripts, in which clear formulations are outlined, revealing a modern pedagogical approach.
2. The manuscripts represent not only a discovery of scientific value for researchers of Dimitar Nenov but also an opportunity for piano pedagogues and interpreters to enrich and develop their knowledge in the field.
3. In his methodology, Nenov shared certain universal principles in the areas of biomechanics and the psychology of piano performance, presented in accessible language – principles that would be beneficial for anyone studying the instrument.
4. Particularly valuable are his explanations of posture and the relationship between the movements of the musculoskeletal system and sound production.

I would highlight the following from Dimitar Nenov, which is particularly important when working with the instrument:

1. Optimal use of the musculoskeletal system.
2. Optimal control over the instrument.
3. Achieving optimal sound and artistic aesthetic results, as well as avoiding injuries caused by overloading and improper use.

Nenov paid particular attention to these issues! In the conclusion of her dissertation, Nadezhda Yotsova believes that "the transcription and analysis of the archival units 'Notes on Piano Pedagogy,' 'Working Notes on the Pedagogy of Musical Interpretation,' and 'From the Chair to the Piano Keys' clearly demonstrate that the texts complement each other and provide a comprehensive understanding of Dimitar Nenov's concept, his ideas, and his explorations in the field of piano technique and pedagogy." (Unfortunately, Yotsova has not attempted to organize and systematize a unified conceptual text that could be offered to future generations.)

Correctness in Citation:

Nadezhda Yotsova is correct in her citations.

Evaluation of the Consistency of the Abstract with the Main Points and Contributions of the Dissertation:

The abstract presents the dissertation in a rather schematic manner. In order to fully understand the essence of the scientific work, continuous consultations with the dissertation itself are necessary.

Scientific Publications on the Topic of the Dissertation: Nadezhda Yotsova has two publications on the topic of her doctoral thesis, which are in press. The provided texts are unfinished, rather schematic, brief, and simple. They will likely be returned by the editors of the journals for revision.

1. "The Bulgarian Musical Trace in Germany Between the Two World Wars" – Southwestern University "Neofit Rilski", 2022, in press.
2. "Dimitar Nenov on the Principles of Piano Technique – Unknown Correspondence with A. Shtapov" – Spring Scientific Readings, National Academy of Music "Prof. Pancho Vladigerov", 2024, in press.

No third publication has been presented. It is assumed that during her scientific research, the doctoral student also engages in concert activity.

Final Conclusions of the Doctoral Candidate:

1. Revealing Dimitar Nenov's Perspective on Key Aspects and Presenting Practically-Oriented Solutions in Piano Preparation: This perspective is particularly valuable, derived from his position as a piano teacher with exceptional achievements and contributions to Bulgarian piano music.
2. Extraction and Reconstruction of Nenov's Methodology "Piano Technique, Theoretical and Methodological Part" through the deciphering and transcription of the author's manuscripts, in which clear formulations are outlined and a modern pedagogical approach is discovered.
3. Based on the traditions of piano schools, his own pedagogical practice, and scientific research, Nenov has formulated, summarized, and defended his ideas and definitions, especially significant practical aspects for the development of piano pedagogy and the understanding of the instrument. These are directly linked to his professional expertise, style, and experience as a composer and concert pianist.
4. These manuscripts represent a scientific discovery of value for researchers of Dimitar Nenov and an opportunity for piano teachers and interpreters to enrich and expand their knowledge in the field.
5. In his methodology, Nenov shared certain universal principles in the field of biomechanics and psychology of piano performance, presented in accessible language—principles that would be useful for anyone studying the instrument.
6. His explanations of posture and the relationship between the movements of the musculoskeletal system and sound production are particularly valuable, as this is a relevant and current issue.

Reviewer's Opinion: The conclusions are well-stated (edited by me, MSh), but in the text of the dissertation, they are not sufficiently defended and are not systematized or made specific. Everything is presented generally and schematically.

Contributions of the Dissertation:

1. Decoding and Transcribing the Manuscripts of Dimitar Nenov: The dissertation includes the decoding and transcription of Nenov's original manuscripts located in Fund 216 at the Scientific Archive of the Bulgarian Academy of Sciences. An attempt has been made to connect individual notes and excerpts from the composer's texts in order to present a clearer picture of his pedagogical research on the issues of piano art and pedagogy, with the aim of extracting a more comprehensive concept of his methodology. Reviewer: I cannot accept this contribution, as this work is initial, serving as the basis for subsequent stages of the scientific development.
2. Linking Author's Notes and Excerpts to Clarify Nenov's Scientific Research: The dissertation attempts to connect Nenov's separate notes and excerpts from texts to form a clearer picture of his scientific exploration of piano art and pedagogy, with the goal of extracting a comprehensive concept of his methodology. Reviewer: I also cannot accept this contribution, as the entire dissertation lacks coherence, contains repetitions and confusion. There is no overall clarity or organization. There is no presented concept of Dimitar Nenov.
3. International Research Based on Historical Data for Potential Sound Recordings: An international study has been conducted to investigate the possible existence of audio recordings containing performances by Dimitar Nenov in radio and film archives of various European countries where Nenov gave concerts, including Germany, France, Croatia, and Serbia. Reviewer: This contribution is also questionable because only a mention of the research is provided, with no evidence – no details on where, when, or what was found. A list of materials, dates, and locations should be included as an appendix. A single visit to a library or radio and film archive cannot be accepted as a contribution.
4. Comparison of Nenov's Methodology with Other Established Ones: Nenov's methodology has been compared with others that have proven successful over time. The dissertation includes a transcription of previously unknown correspondence between Nenov and Afanasy Prokofievich Shtapov (or A. F. Shtapov, as the doctoral candidate consistently refers to him). Excerpts from Nenov's Russian translation of Shtapov's methodology for the development of piano technique have been analyzed, and a comparison

has been made with the original using an authentic copy of the first edition from 1931. Reviewer: This may have been done, but there is no evidence of this in the text, only statements. The dissertation's topic is not a comparison of the two texts, so this cannot be presented as a contribution.

5. **Demonstrating the Link Between Nenov's Composition and Performance Mastery with His Achievements in Piano Pedagogy:** The connection between Nenov's compositional and interpretative mastery and his achievements in the field of piano pedagogy has been demonstrated. Reviewer: Unfortunately, these claims have not been proven and are presented schematically. This information is well-known within the academic community and has been commented on by previous researchers of Nenov, such as Romeo Smilkov, Polina Antonova, and others.
6. **The Dissertation as an Opportunity for the Bulgarian Musical Community:** The dissertation offers an opportunity for the Bulgarian musical community to become acquainted with the previously less-known professional aspect of Dimitar Nenov – his piano pedagogy and his way of thinking. This could serve as a basis for further analysis of his scientific research in the field of piano art and pedagogy. The developed and supplemented form of Nenov's piano methodology could have practical value for piano teachers⁶. Reviewer: It is unclear whether there is an actual "form" of Nenov's piano methodology, and what this form entails.

Important remarks on the dissertation:

1. The dissertation is fragmented, and the text feels unfinished, schematic, and lacks fluency. There are continuous repetitions and spelling mistakes. The work needs overall formatting, as well as serious proofreading and editorial work before it is submitted to NAACID or published anywhere, to highlight the doctoral candidate's ideas and the quality of the scientific research. The essential part of the dissertation is very short. This is not a creative work with concerts but a theoretical study based on archival materials (working with archives). Out of 193 pages, only 107 are the dissertation itself, with the rest being appendices (photos of archival documents and text transcriptions), which can hardly be accepted as a dissertation in the academic sense. If a thorough, in-depth analysis had been done on this basis – fine, but the dissertation contains only scattered conclusions, consisting of 1-2 sentences, which is insufficient.
2. Instead of presenting her views and analyses, the doctoral candidate schematically gives a brief report on what she has read (she administers the archives). There is no logical order, no systematization of Nenov's principles, no specification of the innovative and useful aspects that could stand out clearly and be useful to future piano pedagogues. The reader gets confused by the whirlpool of fragmented information, when it should be easy to extract what is needed. For example, in chapter 3.1 "Main Principles of Nenov's Methodology and Their Application in Practice," the reader expects the specific principles of Nenov's piano methodology and practice to be systematized, but only simple sentences like: "Nenov derives principles such as the method of historical and logical analysis, makes deductive and abstract generalizations, deriving formulas and methods for overcoming technical difficulties, through his own interpretation of general principles and laws in the studied field and the use of interdisciplinary methodological approaches..." or in chapter 3.2 "What is Characteristic and Innovative in Dimiatar Nenov's Piano School, and What is His Role as a Pianist and Pedagogue in the Development of the Bulgarian Piano School," there is nothing to indicate what is new and what is traditional.
3. The doctoral candidate uses many repetitions, becomes confused in her arguments, but there is no specificity, no personal contribution to highlight what is new in Nenov's work!!! For example, the issue of finger placement is discussed several times, but without any specifics, so it is not clear what is new, different, or what Nenov discovered or proposed. For instance, the doctoral candidate makes conclusions such as: "In the spirit of the traditions he follows, Nenov derives clearly formulated and proven basic principles in the theory and practice of piano playing and musical interpretation. At the same time, it is valuable that his personal ideas, discoveries, and aesthetic views are present." ... or "The manuscripts of Dimitar Nenov analyzed in this work contain specific and clear formulations in an adapted, professional, and, though sometimes simplified – understandable and accessible language. They represent scientifically grounded and fully relevant information to this day." These conclusions are vague and general.

⁶ I think the doctoral candidate is confusing (by treating them as synonyms) two terms that are fundamentally different: Methodics refers to a set of methods used for teaching (something) or for practically carrying out a particular activity. In other words, it is the practice or approach for achieving a specific outcome. Methodology, on the other hand, is related to the analysis of the principles, methods, rules, and postulates applied in a discipline, and it also involves the systematic study of the methods that can or should be applied within that discipline. Essentially, it is the science of scientific knowledge, a study of how knowledge is obtained and how methods can be improved. It is a collection of methods used in research within a scientific field. In short, methodics is about the practical implementation of methods, while methodology is the theory and study behind those methods.

4. A basic rule when writing scientific work is that there should be no abbreviations of names (neither in Latin nor Cyrillic). First names should not be abbreviated, as this would hinder subsequent academic searches!
5. I would praise the doctoral candidate for the extensive bibliography on the topic, as well as her close work with Polina Antonova and Romeo Smilkov, who are currently among the best experts on the archives and work of Dimitar Nenov, as well as with Nikolay Gradev, who is providing a theoretical-harmonic reading of some of Nenov's works. The footnotes are accessible and detailed, which is also a positive aspect of the dissertation.
6. It is not clear in the dissertation (perhaps because Nadezhda is not aware) that the missing parts of Dimitar Nenov's methodological texts were discovered in Shumen by Polina Antonova⁷. This indicates that not all publications and documents on the topic have been known and analyzed... It is known that Dr. Polina Antonova worked exclusively with the sheet music archive of Dimitar Nenov (not the entire archive). Moreover, during the time when Nenov was writing and organizing his methodological piano notes (the 1940s-1950s), a "wave" of similar studies and works on piano teaching methodology had already emerged in our Academy (as a reflection of the processes in the USSR and the influence of the Soviet school). That is, during this period, pedagogues such as Andrei Stoyanov, Tamara Yankova, and several other renowned teachers began publishing methodological materials. Yes, Nenov is unique in his musical and compositional thinking, and he was able to combine several great piano schools in his performance. However, he was not the only one.
7. In a conversation with Romeo Smilkov on the topic of Dimitar Nenov and his pedagogical principles (in relation to the dissertation of Nadezhda Yotsova that was provided to me), he pointed out something very important: it is beneficial and necessary, when analyzing the texts written by Nenov, to also use examples from Nenov's major works such as the Sonata in E-flat minor and the Piano Concerto (the latter piece is from the period when he was writing his pedagogical notes). It is necessary to supplement the evidence supporting the doctoral thesis with these conclusions and parallels.

Expanding and deepening the scientific work will transform the doctoral research into a much more valuable, serious, and contributive study. The theme of the dissertation is interesting and valuable, but the academic execution is not at the expected level. The text is schematic. **In my opinion, the work on the texts of Dimitar Nenov should continue until a complete edition on pedagogy is made, accessible to a wide range of readers and educators.**

In conclusion, I will finalize this REVIEW with the following evaluation: The work of the doctoral candidate meets the scientometric criteria for obtaining the educational and scientific degree "Doctor" according to the Law for the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria. The doctoral thesis by **Nadezhda Hristova Yotsova**, a doctoral student at the **Faculty of Arts, Department of Music at the Southwest University "Neofit Rilski" – Blagoevgrad**, under the supervision of **Prof. Yordan Goshev, D.Sc.** titled **TRADITIONS AND INNOVATION IN PIANO ART AND PEDAGOGICAL APPROACH OF DIMITAR NENOV**, along with its contributions with scientific and practical value, as well as the publications on the topic, are considered to be compromise, but despite this, I give my positive evaluation and recommend that the respected academic jury award the educational and scientific degree "Doctor" in the professional field 8.3. Music and Dance Arts to Nadezhda Yotsova, according to the requirements of the Law for the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria.

November 13, 2024, Sofia

Prof. Dr. Milena Shushulova-Pavlova

⁷ In a publication by Antonova from a presented paper at the "Young Scientific Forum for Music and Dance" conference at NBU, there are fund numbers, and the documents can be found.